

L o v o r k a Č o r a l i ć

PRILOZI POZNAVANJU DJELOVANJA SPLITSKOG
KLESARA IVANA PRIMOVA U VENECIJI
KRAJEM XV. STOLJEĆA

UDK: 736:929 Ivan Primov 14
Izvorni znanstveni članak
Primljeno: 2. 11. 1992.

Lovorka Čoralić
41000 Zagreb, HR
Lanište 10
Remetinec

U radu autor razmatra djelovanje splitskog klesara Ivana Primova u Mlecima krajem XV. stoljeća. Upozorava na njegovu vezu s tadašnjim protomajstorima gradnje Duždeve palače (A. Rizzo, P. Lombardo), te u prilogu donosi prijepis oporuke Ivana Primova iz 1500.

Razdoblje sredine i druge polovine XV. stoljeća doba je kada u Veneciji nastaju ili se pregrađuju mnogobrojne građevine sakralnog i profanog karaktera, te kada se kasnogotički stil u umjetnosti postepeno zamjenjuje oblicima rane renesanse. Brojne mletačke crkve (Sta. Maria dei Miracoli, S. Giovanni Crisostomo, S. Giobbe, S. Fantino, S. Sebastiano i dr.), zgrade državne uprave (Palazzo Ducale, Procuratie vecchie), gradski sat (Torre dell'Orologio) i druge građevine u gradu na lagunama svoja konačna i danas prepoznatljiva obilježja dobivaju upravo tijekom ovog razdoblja, pri čemu se glavna graditeljske i kiparske djelatnosti pripisuje svega nekolicini graditelja i kipara te radu njihovih škola (bottega) i nastavljača koji su svojim djelima obilježili umjetnost arhitekture i skulpture u Veneciji u drugoj polovini XV. i početkom XVI. stoljeća.

Okupljajući majstore najrazličitijih umjetničkih vještina iz brojnih zemalja i krajeva Europe, a napose s prostora mediteranskog juga, Venecija će tijekom ovog razdoblja biti neizbježno i značajno stjecište nemalog broja umjetnika s hrvatskog prostora. Kada je riječ o dalmatinskim umjetnicima dovoljno je spomenuti djelovanje velikog graditelja i kipara Jurja Dalmatinca koji u gradu na lagunama djeluje 40-ih godina XV. stoljeća,¹⁾ te Trogiranina Ivana Duknovića, koji svojom nazočnošću i djelovanjem krajem XV. i početkom XVI.

stoljeća na neki način zatvara vremenski luk umjetničkog stvaranja naših majstora u Veneciji tijekom tog vremena.²⁾ Uz njih su, često u neposrednoj vezi s djelovanjem navedene dvojice glasovitih dalmatinskih umjetnika, djelovali i brojni naši drugi graditelji i kipari, samostalni ili kao učenici neke druge od brojnih bottega u Veneciji. Za njih, na žalost, osim tek ponekog sažetog i nepotpunog podatka u izvorima, nije ostalo ništa zabilježeno o njihovom stvaralaštvu i djelima.³⁾ Spomen o njima nalazimo najčešće zabilježen u izvorima prilikom nabiranja većeg broja umjetnika koji su izvodili određene klesarske i kiparske radove na različitim građevinama u Veneciji, te nam sama njihova uloga, opseg i vrijednost učinjenog djela, u najvećem broju primjera, ostaju nezabilježeni. I pored njihove relativne anonimnosti i nedovoljnih izvornih podataka na osnovi kojih bi se moglo rekonstruirati tijek njihova boravka i stvaranja u Veneciji, potrebno je upozoriti na njih te po kojim novim prilogom poznavanju njihove biografije istrgnuti ih iz zaborava i anonimnosti.

Krajem XV. stoljeća, u razdoblju kada pojava i stvaranje naših umjetnika u Veneciji bilježi svoj puni zamah, u gradu na lagunama bilježimo i nazočnost Ivana Primova, graditelja i kipara, podrijetlom iz Splita.

Ličnost i djelovanje Ivana Primova u Veneciji zabilježilo je u svojim djelima do sada više autora, ali su podaci krajnje oskudni te se ne razlikuju bitnije jedan od drugoga. Redovito su to kratke i usputne zabilješke prilikom općenitijih razmatranja djelovanja istaknutijih i u povijesti umjetnosti daleko bolje osvijetljenih ličnosti koje su djelovale u Veneciji krajem XV. stoljeća. Najstariji podatak o ličnosti Ivana Primova nalazimo u djelu G. Cadorina "Pareri di XV architetti e notizie storiche intorno al Palazzo Ducale di Venezia" (Venezia 1838). Prikazujući djelovanje graditelja i kipara Antonija Rizza na nekim dijelovima Duždeve palače, koji su upravo tada doživljavali pregradnju i dobili oblik koji je ostao do danas, autor nabroja ostale majstore koji su pod Rizzovim vodstvom 1485. godine sudjelovali na izradi ukrasa s istočne strane dvora duždeve palače. Spominju se tako majstori Michaele Bertucci, Michaele Naranza, Alvise Bianco, Alvise de Pantaleone, Domenico Ingegnere, Steffano Tagliapetra, te naš Giovanni da Spalato (str. 135). Iste podatke preuzima drugi talijanski povjesničar umjetnosti P. Selvatico u djelu "Sulla architettura e sulla scultura in Venezia" (Venezia 1847, str. 185, 231). U svome za nas još uvijek dragocjenom djelu "Slovník umjetnikah jugoslavenskih" (Zagreb 1858), Ivan Kukuljević Sakcinski preuzima, kako se iz navedene literature može vidjeti, iste podatke kojim su se koristili Cadorin i Selvatico, te dodaje da je Ivana vjerojatno iz Dalmacije doveo Antonio Rizzo dok je 1470. godine boravio u našim krajevima te, kao vojni inženjer i graditelj, godine 1473. boravio u Skadru (str. 423). Svega jednom kratkom bilješkom spominje djelovanje Ivana Primova u Veneciji 1496. godine A. Dudan u svojoj opširnoj sintezi "La Dalmazia nell'arte italiana" (sv. II, Milano 1922.,

str. 336, bilj. 160), te ističe kako je Ivan tada pod Rizzovim vodstvom, a zajedno s brojnim drugim majstorima, radio na pregradnji duždeve palače.

Brojni su radovi C. Fiskovića u kojima se spominje djelovanje splitskog klesara Ivana Primova u Veneciji. Za razliku od do sada navedenih autora, Fisković oskudno poznavanje ličnosti i djelovanja Ivana Primova upotpunjava podatkom o učenju klesarskog i kiparskog zanata u tamošnjeg majstora Nikole Gruata. Ukazujući da je istovremeno u Mlecima djelovalo više naših umjetnika istoga imena Fisković, dalje upozorava da je potrebno odvojiti i razlikovati ličnost Ivana Stankova (najvjerojatnije Ivan Duknović), od Ivana Primova Splićanina, ali i od Ivana Martinova Vitačića i Ivana Filipovića iz Splita, koji se također krajem XV. stoljeća spominju kao klesarski i kiparski meštari, ali čije je djelovanje isključivo vezano uz dalmatinske gradove (Split, Zadar).⁴⁾

Naposljetku, ličnost Ivana Primova obrađena je i u domaćim enciklopedijskim izdanjima Enciklopedija likovne umjetnosti (sv. II, Zagreb 1964., str. 39) i Likovna enciklopedija Jugoslavije (sv. I, Zagreb 1984, str. 659), u kojima je autor (u oba slučaja D. Kečkemet) samo objedinio već navedene podatke o ličnosti i djelovanju Ivana Primova u Veneciji krajem XV. stoljeća ⁵⁾

U svim spomenutim djelima ličnost Ivana Primova redovito se dovodi u vezu s djelovanjem tada zasigurno jednog od najznačajnijih graditelja i kipara u Veneciji – Antonijem Rizzom. Podrijetlom iz Verone (rođen oko 1430.), A. Rizzo se od 1467. godine spominje u Mlecima, da bi 1483. godine preuzeo dužnost protomajstora na pregradnji duždeve palače. Djelujući kao idejni tvorac arhitektonskih rješenja koja su potom u djela provodili njegovi brojni učenici i pomagači, Rizzo je i samostalni autor likova nagog Adama i Eve (prikazane kao antička božica Venera) na unutrašnjoj strani ulaza na tzv. Arco Foscari (Porticato Foscari), a pripisuju mu se i dijelovi dekoracije na istočnom dvorišnom pročelju i na Scala dei Giganti. Izvori nam, na žalost, ne govore pobliže o učešću našeg Ivana Primova na izradi svakog od pojedinih dijelova pročelja dvorišta ili trijemova duždeve palače. Spominjući Ivana Primova, isključivo kao jednog od brojnih klesara tada zaposlenih na različitim radovima palače, možemo samo naslućivati da njegov udio u izvršavanju različitih klesarsko-kiparskih radova nije bio neznatan te da je, slijedeći potrebe i naloge svog glavnog meštara – protomajstora Antonija Rizza, možda zajedno s njime sudjelovao i na radovima na nekim drugim objektima u Veneciji.⁶⁾ Antonio Rizzo se posljednji put spominje u Mlecima 1498. godine, kada je, zbog nekih otkrivenih nezakonitosti i prijevara u vezi s gradnjom na Palači, prisiljen napustiti grad. U literaturi ne bilježimo što se potom dešavalo s Ivanom Primovim te je li on također slijedio sudbinu svog, do jučer pretpostavljenog majstora, a sada okrivljenog izgnanika Antonija Rizza. Dokument kojim raspolazemo, a to je oporuka Ivana Primova, svjedoči da je Ivan i nakon Rizzova odlaska ostao u Veneciji te da se, iako ne zadugo jer ga je uskoro snašla smrt, uključio u djelovanje novog protomajstora radova

na duždevoj palači, također glasovitog graditelja i kipara Pietra Lombarda (Solari). Podrijetlom iz Lombardije Pietro Lombardo (rođen oko 1435), rodonačelnik je glasovite obitelji graditelja i kipara (sinovi Tulio i Antonio, te unuk Santo), koja će svojim djelima dati znamenit doprinos renesansnoj graditeljskoj i kiparskoj umjetnosti u više talijanskih gradova, napose u Veneciji i Padovi. Pietro Lombardo preuzeo je nadzor nad radovima na duždevoj palači nakon Rizzova odlaska 1498. godine, te, zajedno sa sinovima Julijem i Antonijem, nastavio radove na njezinom istočnom pročelju. Pored intenzivne aktivnosti na duždevoj palači, Pietro se spominje i kao autor brojnih drugih graditeljskih i kiparskih zahvata i djela u Mlecima: autor je fasade na Palazzo Gussoni (kod Campo della Fava); za crkvu s. Lio izrađuje likove četiri evanđelista; osmišljava izgradnju fasade crkve s. Maria dei Miracoli, a za pročelje te crkve radi likove proroka i svetaca. Od njegovih najvažnijih radova spominje se projekt fasade za Scuola Grande s. Marco.⁷⁾

Nešto smo iscrpnije prikazali stvaralaštvo i djela Antonija Rizza i Pietra Lombarda da bismo ukazali na ozračje razinu umjetničkog stvaranja u Mlecima onoga vremena, a pod čijim je neposrednim utjecajima djelovao i naš klesarski majstor Ivan Primov. Njegova oporuka, iako sadržajem nevelika i prilično oskudna novim podacima, ipak je nov prilog poznavanju njegove ličnosti i djelovanja u Mlecima, te nam, uz nadopunu navedenih podataka iz literature, može pomoći prilikom boljeg poznavanja i osvjetljavanja veza i utjecaja prilikom zajedničkog i podudarajućeg djelovanja ovog našeg umjetnika s glasovitim talijanskim majstorima ranorenesansnog razdoblja.

Oporuka Ivana Primova Splicićanina napisana je u Veneciji 3. srpnja 1500. godine u nazočnosti svjedoka svećenika Tomasa Scrina, sakristana Sv. Marka, i drvodjelca Ambrozija Vicenza Casarolija. Bilježnik koji je zapisao oporuku bio je tadašnji mletački notar, svećenik Georgius Trina.

Oporuka Ivana Primova je, kao što smo već spomenuli, vrlo kratka i sadržava, uz osnovne formule, vrlo malo novih podataka o njegovom životu, djelovanju i obitelji u Veneciji.

U uvodnom dijelu oporuke Ivan Primov, koji sebe naziva klesarom (tagliapietra), napominje da stanuje u domu u kojem obitavaju majstori klesari zaposleni na gradnji duždeve palače, a kojih su se nastambe nalazile usred (per medium) same palače na kojoj se obavljaju radovi. Napominje dalje kako je "tjelesno obolio", te navodi kako je pozvao notara Georgija Trinu da sastavi njegovu posljednju volju. Slijedi dio oporuke, za nas posebno zanimljiv, u kojem određuje izvršitelja svoje posljednje želje. Redovito su to osobe bliske oporučitelju, najčešće rodbina, te, ako nema nikog od užih članova obitelji, bliskiji prijatelji, poznanici ili poslovni partneri s kojima je oporučitelj tijekom svog života i djelovanja bio čvršće povezan. U primjeru Ivana Primova izvršitelj oporuke je graditelj i protomajstor Pietro Lombardo, za kojega i sam Ivan veli da radi na spomenutoj palači. Pietro Lombardo jedini je izvršitelj oporuke Ivana Primova, što je dokaz povjerenja koje je prema ovom gla-

sovito majstoru iskazivao naš umjetnik, ali i obostrano očitovanog bliskijeg odnosa između obojice majstora. Kako se izvršiteljem oporuke redovito imenovala osoba za koju se znalo da će tu dužnost i obvezu rado prihvatiti i što je moguće bolje i savjesnije izvršiti, vidljivo je da Ivan Primov nije bio tek običan, jedan u nizu anonimnih i neprimjetnih Lombardovih pomoćnika i učenika, već bliskiji suradnik s kojim je, i pored isključivo poslovnih odnosa, vjerojatno postojao i odnos blizak prijateljskom.

Ivan Primov dalje određuje za mjesto svoga pokopa grobnicu bratovštine sv. Marka, čiji je i sam član. Bratovština (Scuola grande di s. Marco) nalazila se u predjelu Castello, kod glasovite bazilike s. Giovanni e Paolo. U toj bratovštini bili su uključeni mnogi naši doseljenici, a za nas je bratovština posebno značajna jer je desetak godina ranije (1489) Trogirani Ivan Duknović (tom prilikom naveden kao Ivan Stankov iz Trogira) sklopio ugovor s njezinim predstavnicima o izradi mramornog oltara u niši velike bratimske dvorane. Iako su predstavnici bratovštine i Ivan Duknović iscrpno razložili sve pojedinosti izrade i izgleda samog oltara, do njegove potpune realizacije nikada nije došlo te je već započeti Duknovićev rad prekinut nedovršen. Iako bi se, na osnovi podudarnosti imena naših graditelja i kipara (obojica se zovu Ivan) te njihove povezanosti s bratovštinom sv. Marka (ugovor o izradi oltara, određivanje grobnice bratovštine kao mjesta pokopa) možda moglo pretpostaviti da je riječ o istoj osobi (što se može naslutiti iz zaključivanja prije spomenutih talijanskih povjesničara umjetnosti), smatram da se ni u kojem slučaju ne mogu poistovjećivati Ivan Stankov iz Trogira (Ivan Duknović) i Ivan Primov Splitsanin. Budući da sam imala prilike vidjeti oba dokumenta (oporuku Ivan Primova ovdje objavljujem dok analizu ugovora Ivan Stankov s predstavnicima bratovštine sv. Marka ostavljam za neka buduća razmatranja), možemo sa sigurnošću zaključiti da je riječ o dvije različite i samostalne umjetničke ličnosti, od kojih, kada je riječ o vrednovanju umjetničkog stvaralaštva, Ivanu Duknoviću zasigurno pripada daleko istaknutije mjesto.

U drugom dijelu oporuke Ivan Primov određuje da se nakon njegove smrti održe, kako je to uobičajeno, mise zadušnice njemu u spomen (kratke mise sv. Marije i gregorijane). Slijedi darivanje nabožnih ustanova Venecije, pri čemu se redovito radi o ostavljanju oporukom manje novčane svote. Ivan ostavlja hospitalu sv. Antonija jedan dukat, koliko daruje i hospitalu Madonna della Pietà i samostanu S. Maria delle Grazie smještenom na istoimenom otoku mletačke lagune.

Naposljedku, u završnom dijelu oporuke Ivan po prvi put spominje članove svoje najuže obitelji. Riječ je o sinu Alojziju i kćerci Paskvalini, kojima ostavlja sva svoja preostala dobra i imenuje ih svojim glavnim nasljednicima.

Iako opsegom nevelika i sadržajem krajnje ograničena, oporuka Ivana Primova ipak nam je pokazala na još neke, do sada nepoznate i neobrađene oblike njegovog života i djelovanja u Veneciji. Potvrdila se spoznaja o njegovoj

uključenosti u klesarske radove na duždevoj palači: saznali smo da je i nakon odlaska Antonija Rizza nastavio svoje djelovanje u vrijeme protomajstora Pietra Lombarda koji je i izvršitelj njegove oporuke, saznali smo, dalje, da je Ivan bio uključen u bratovštinu sv. Marka, čiju grobnicu odabire za mjesto svoga pokopa, te, naposljetku, da je imao obitelj od koje spominje samo sina i kćer, glavne i jedine nasljednike Ivanove cjelokupne imovine.

Navedeni podaci iz oporuke nisu nam na žalost razriješili moguću Ivanovu vezu s njegovim imenjkom, Trogiranimom Duknovićem, nisu nam odgovorili je li i u kojoj mjeri sudjelovao u ostalim graditeljskim i kiparskim poslovima svojih pretpostavljenih – Antonija Rizza i Pietra Lombarda, niti su nam pobliže osvijetlili Ivanov privatni život i prijateljske veze i poznanstva s ostalim našim iseljenicima, napose umjetnicima, na koja je nužno morao nailaziti u Veneciji. Ipak treba vjerovati da brojni mletački arhivski fondovi, najrazličitijeg karaktera i sadržaja, kriju još nebrojene, nenaslućene i stoga za nas posebno dragocjene podatke o našim majstorima – "Skjavunima" koji su, dolazeći u Mletke iz najrazličitijih dijelova istočnojadranske obale i unutrašnjosti, svojim boravkom, stvaranjem i djelima dali također nemali doprinos razvoju i slavi mletačke umjetnosti tijekom dugih stoljeća povijesnog razvoja, prožimanja, povezanosti i utjecaja između dviju jadranskih obala.

OPORUKA IVANA PRIMOVA

Ego Zaninus condam Primii de Spalato taglipietra habitans in domibus ligneis lapicidorum per medium palatii sano dei grazia mentis, sensu et intellectu, licet corporis ab infirmitatem gravatus, timens ne humane nostre fragilitatis me intestatum <remanere> vocari feci ad me presbiterum Georgium Trina notarium Venetiarum ipsumque rogavi ut hoc meum ultimum testamentum scriberet et complevisset cum clausulis et additionibus Venetiis oportunis.

In quo quidem testamento instituo et esse volo meum solum fideicomisarium magistrum Petrum Lombardo protomagisrum lapicidorum quod laboravit pro palatio predicto qui secundum quod hic inferius ordinavero darique iussero, sic ipse solus post mei obitum facere teneatur.

In primis animam meam suo altissimo Creatore, et eius gloriosissime Matri Virgini Marie totique triumphanti curie humiliter comando.

Corpus meum volo sepeliri in archis scole s. Marci de qua sum frater.

Item volo et ordino celebrari debeat misas gloriose Virginis Marie et s. Gregorii pro anima mea.

Item dimitto hospitali s. Antonii ducatum unum pro anima mea. Item dimitto hospitali pietatis ducatum unum pro anima mea.

Item dimitto S. Marie delle Grazie ducatum unum pro anima mea.

Interrogatus de notario de aliis piis locis et si aliquid eis dimittere volebans dixi quod non.

Residuum vero bonorum meorum mobilium et immobilium presentium et futurorum cadutum inordinatum et per non scriptum dimitto Aloysio et Pasqualine filiis meis dilectis equali portione.

Ego presbiter Tomas Scrinus sacristan s. Marci testis scripsit.

Mi Ambrosio Casaroli del Vincenzo marangon testis scripsit.

Archivio di Stato di Venezia, fond Notarile testamenti, notar Georgius Trina, busta 959, br. 399; 3.7.1500, (Ind. III).

B I L J E Š K E:

- 1) Juraj Dalmatinac djeluje u Veneciji do 1441. godine kada se vraća u Šibenik. U Veneciji je suradnik braće kipara Giovannia i Bartolomea Bona. Pretpostavlja se da je bio njihov suradnik kod izrade kipova i ukrasa na Porta della Carta na duždevoj palači, a kao samostalni rad pripisuje mu se reljef sv. Marka s bratimima u luneti portala Scuola Grande di S. Marco. Neki detalji s Arco Foscari duždeve palače također su vrlo slični konstruktivnim elementima, kojima će se Juraj kasnije koristiti prilikom radova na šibenskoj katedrali. Opširnije usporedi: *C. Fisković*, Hrvatski umjetnici u Mlecima, Mogućnosti, god. III broj I, Split 1956., str. 5; *D. Kečkemet*, Udio Jurja Dalmatinca na Foscarijevom portiku Duždeve palače u Veneciji i na srodnim izvedbama, Radovi Instituta JAZU u Zadru, sv. 22-23, Zadar 1976.
- 2) U Veneciji je Ivan Duknović izradio poprsje Carla Zena (Museo Corer) i reljef Bogorodice s djetetom (danas u muzeju u Padovi). O djelovanju Ivana Duknovića u Veneciji usporedi: *P. Paoletti*, La Scuola Grande di S. Marco Venezia 1929., str. 44-50; *K. Prijatelj*, Ivan Duknović, Zagreb 1957., str. 31-33, slike 60-61.
- 3) Tijekom XV. stoljeća djelovali su u Veneciji graditelji i kipari iz gotovo svih značajnijih istarskih, primorskih, te, napose učestalo, dalmatinskih gradova: Zadra, (Ivan Zadranin, Pavao Mihaljev, Martin Buličić, Miho Zadranin, Antun Matin), Šibenika (Petar Radmilov Pozdančić, Mihovil Šibenčanin) Trogira (Andrija Trogirani), Splita (Juraj Splićanin, Ivan Marija Blanko zvan Turčin), Dubrovnika (Ratko Ivana Miličevića), Kotora (Toma Kotoranin, Luka Petrov) i dr. Opširnije o prisustvu i djelovanju naših umjetnika u Mlecima usp. *C. Fisković*, n. dj. str. 1-25.
- 4) *C. Fisković*, Umjetnički obrt XV. i XVI. stoljeća u Splitu, Zbornik Marka Marulića, JAZU, Zagreb 1950., str. 143; isti, Hrvatski umjetnici u Mlecima, str. 6, 9; isti, Zadarska renesansna crkva sv. Marije, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji, sv. X, Split 1956., str. 116; isti, Juraj Dalmatinac, Zagreb 1963, str. 33.
- 5) Enciklopedija likovnih umjetnosti, sv. III, Zagreb 1964, str. 39; Likovna enciklopedija Jugoslavije, sv. I, Zagreb 1984, str. 659.
- 6) Antonio Rizzo izradio je i nadgrobnii spomenik mletačkog zapovjednika Vittora Cappella u crkvi S. Elena, te lunetu na pročelju iste crkve. U crkvi Frari izradio je nadgrobnii spomenik mletačkog dužda Nicolòda Trona, koji se smatra jednim od najznačajnijih ostvarenja mletačke funeralne plastike XV. stoljeća. O djelovanju A. Rizza u Veneciji usp. *L. Planiscig*, Venezianische Bildhauer der Renaissance, Wien 1921., str. 41-80; *L. Serra*, Il Palazzo Ducale di Venezia, Roma 1935, str. 8, 40-41, 44-47; *G. Lorenzetti*, Venezia e il suo estuario, Trieste, 80-83, 232, 240, 242-243, 245, 279, 300, 320, 490, 586, 808.
- 7) O djelima Pietra Lombarda usp. *L. Planiscig*, nav. dj., str. 41-80; *L. Serra*, nav. dj., str. 7; *G. Lorenzetti*, nav. dj., str. 79-80, 82, 139, 233, 242, 245-246, 327, 329, 331, 336, 341, 347, 374, 388, 436, 447-448, 505, 519, 544, 577, 581, 589, 601, 618, 678, 699, 701.

Lovorka Čoralić

UN CONTIBUTO ALLA CONOSCENZA DELL'ATTIVITÀ DELLO SCULTORE SPALATINO
IVAN PRIMOV A VENEZIA VERSO LA FINE DEL 400.

Riassunto

In quest'articolo autore tratta la presenza e l'attività a Venezia di Ivan Primov, scultore spalatino della fine del 400. Nella parte introduttiva si fa cenno all'attività a Venezia degli artisti della Dalmazia durante la seconda metà del 400 e all'inizio del 500 e così pure al posto di Ivan Primov negli scritti degli storici dell'arte italiani e locali. L'autore indica pure l'attività a Venezia degli altri architetti famosi (A. Rizzo, P. Lombardo) e la relazione tra loro e Ivan Primov. L'autore presenta il contenuto del testamento di Ivan Primov (steso nel 1500), volgendo particolare attenzione alla sua attività riguardante l'edificazione del Palazzo Ducale. In supplemento viene riportata la trascrizione della versione integrale del testamento.